

૪૫૨૩

સ્ત્રીસદ્બોધ પંચાવની.

શ્રીકેળવણી સાર.

બતાવનાર.

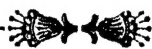
(સ્વર્ગવાસી) નાથાલાલ જ્ઞેશંકર મેહતા.

સમજશાળાના મેહતાજી.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

હરીલાલ વી. મોતીરામ પંડ્યા.

મુકામ નારદીપુર.

દોહરો.

સ્ત્રી સીખામણુ કારણે, ગરબી કરી આ વાર;
પ્રીત થકી સૌ વાંચશે, લેધુ બુક નીરધાર.

યુનિયન પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ—અમદાવાદ.

સંવત ૧૯૪૬. સન ૧૯૯૦.

કીંમત ૬ પાઈ.

સામટી લેનારને કમીશન મળશે.

સહજ સુચના.

દુનીયાને દીપાવનાર અને મનુષ્યરૂપી અમુલ્ય રત્નની ઉત્પત્તિના સ્થાનકરૂપ, માયાળુ માતાઓ, અને પ્રિય બેહેનો બનતો શ્રમ લેઈને રચેલી આ નાની પણ ઉપયોગી ચોપડી તમે સત્તારીઓની શેવામાં મૂકું છું, અને વિનવું છું કે, મારી મનિ પ્રમાણે જે સાધારણ પાળવાના નિયમો એમાં બતાવ્યા છે તેની કદર જાણી સહજી સંઘરી દુરચાલનો ત્યાગ કરશો. આ પોથી રચવામાં મારી એજ અભિલાશ છે.

૧ પોતે સુધરી હવે પછી થનારી પ્રજાને તમારા સુધારાનાં કૃણ બખાડો એવી મારી તમારા પ્રતે પ્રેમપૂર્વક મારણી છે.

૨ પ્રિય બેનો! તમારા સુધર્મી વિના પુરૂષનો સઘળો સુધારો લૂલો છે. આ સંસારની મહા મુસાફરીમાં પુરૂષનો ખરો મદદગાર સોબતી તેની રત્ની છે.

૩ આજાણે કે, આ જુજ કીમતની ચોપડીથી અમુલ્ય લાભ થવાની ખાતરીથી સરવં સાહેબો ગ્રહણ કરશે. એજ અરજ. તા. ૩૧ માઈ જુલાઈ સન ૧૮૯૦.

જાહેર ખબર.

સવે ભાઈઓને હું નીચે સહી કરનાર નમ્રતા પૂર્વક ખબર આપું છું કે:—તીએ લખેલા ડેકાણેથી આ ચોપડી રોકડી કીમતે મળશે.

ડાહ્યાભાઈ લલુભાઈ શાહ.—મુ. નારદીપુર. ડે. વણીકવાડ.
કાળીદાર. લક્ષ્મીરામ જોશી—મુ. નારદીપુર. ડે. ચણતરા પાસે.
વિદુલભાઈ કેશવલાલ ગાંધી—મુ. નારદીપુર. ડે. ગાંધીવાડમાં.

લી. શેવક.

હરીલાલ માતીરામ પંડ્યા.

મુ. નારદીપુર. વણીકવાડ.

“ સ્ત્રી સદ્બોધ પંચાવની. ”

ગરબી—રાગ શુભજ્ઞે સાજનોરે.

સુદ્ધિવંતી ને ગુણવંતી, સધળી બાધએ સુણીએછઃ
 બાળપણે માઆપ તણે ઘેર, બાણતર રૂઢ બણીએ ડાહ્યા.૧
 માત તાતનું કહ્યું માનીએ, બાઈ બોબાઈશું બળીએછઃ
 શંખણીયોનું સહીપણું મૂકી, ફરીએનહીં પર ફળીએ ડાહ્યા.૨
 પરમેશ્વરની પુજા કરીએ, અન્ન અતિ નવ જમીએછઃ
 સુંદર ધરનાં કામ શીખીએ, નીલ રમત નવ રમીએ ડાહ્યા.૩
 કદીએ કોઈને ગાળ ન દઈએ, સાંખીએ અવગુણ સંતોછઃ
 મન જાણી પણ મુખે ન આણો, વાંક બાધની વહુતો ડાંબ
 પરણ્યા પછી પતિને ગણીએ, એ પરમેશ્વર મારોછઃ
 પ્રાર્થના રાજ પ્રભુની કરીએ, સ્વામી દીધો તેં સારો ડાહ્યા.૫
 સસરા, સાસુને નિત્ય નમીએ, તીરથરૂપ મન જાણીછઃ
 દીયર જેઠને દુષ્ટ ન કહીએ, વેદીએ મીડી વાણી ડાહ્યા.૬
 જેઠાણી, નણદી, દેરાણી, તેથી નવ ચડઅડીએછઃ
 પતિ કદી પ્રહાર કરે તો, બહાર જઈ નવ રડીએ ડાહ્યા.૭
 ગોવીંદના ગુણ કીર્તન ગાઈએ, જેમ કોઈ નવ જાણેછઃ
 લોક તણી લવરી નવ કરીએ, વહેલાં ઉડીએ ત્રાહાણે ડાહ્યા.૮
 એ વેળા જળ ગળી વાપરીએ, વાસણ નિત્ય ઉઠકીએછઃ
 કહ્યું માનીએ કંથ તણું પણ, નયજો જોઈ નવ નડીએ ડા.૯
 પર પુરપથી પ્રેમ ન કરીએ, ખોટા સંગથી અશીએછઃ
 કદી કૌતક કાંઈ કાને પડે તો, ખડખડ તે નવ લશીએ ડા.૧૦

મુરખ નર મસ્કરી કરે તો, મુખ મરડીને જઈએ છ;
 અલંકાર કોઈ અવલોકીથી, પાલવ ઓઢીએ હેએ ડાહ્યા. ૧૧
 ભુંડુ મુખથી કદી ન ગાઇએ, લાજ સરવની કરીએ છ;
 ભરથારના ભાઈબંધની સાથે, એકલાં વાત ન કરીએ ડા. ૧૨
 પતિ જમણુ જમી રહે બ્યારે, સારે આપણુ જમીએ છ;
 અલંકાર ઓછો હોય પણુ, પતિને કદી નવ દમીએ ડા. ૧૩
 પતિ આવે બહારથકી સારે, હશીને ઉભાં થઈએ છ;
 પતિના દેખતાં પતિના પહેલાં, શેજ ઢાળી નવ સુધએ ડા. ૧૪
 વાટે વાત ન કરીએ સખીશું, ઘર ઝાઝાં નવ ગણીએ છ;
 વાતજ કરતાં વાંધો પડે તો, ચણુતર કદી નવ ચણીએ ડા. ૧૫
 ખાધું શું તે કાઢીને ન કહીએ, સુચી નિર્મળ રહી અંગે છ;
 એકલડાં અસુરાં નવ જમીએ, સ્વામી વિના નર સંગે ડા. ૧૬
 ઘરની વાત નવાર ન વદીએ, નરશું નવ અથડાઇએ છ;
 કાઢીની વાત કેમને નવ કહીએ, નર શુણ્ણતાં નવ ગાઇએ ડા. ૧૭
 શિશુ ઉપજે કે નવ ઉપજે, એ દુઃખથી નવ રડીએ છ;
 પતિ ખીજ સ્ત્રી પરણે તો, તેનાથી નવ લડીએ ડાહ્યા. ૧૮
 અખળા આપણુ પતિ વશ રહીએ, પતિને વશ નવ કરીએ છ;
 પતિના ઘરની વસ્તુ હરીને, પીએરમાં નવ ભરીએ ડાહ્યા. ૧૯
 પર પુરૂષની સ્ત્રી તણાં સુખ, આપણે મુખે ન ગાઇએ છ;
 કોઈના ઘરમાં કામ પડે તો, નારી વિના ન જઈએ ડા. ૨૦
 પુત્ર વધુની પ્રિતિ બેઠને, મોટમ રાખી ન લડીએ છ;
 ધન માટે કે સૌ સુખ માટે, ખુદીથી નવ બગડીએ ડા. ૨૧
 પાનીથી અંખોડા સુધી, અંગ ઉઘાડે ન ફરીએ છ;
 તેર વર્ષની ઉમ્મર પચીથી, ભૂપણુ વાજતું ન ધરીએ ડા. ૨૨

કોઈ નર નારી વદતાં હોય તો, જરૂર જોવા નવ જઈએ છ;
 ઉત્તમ દીવસ, પ્રવીણ નિથે, વસ્ત્ર ધોવા નવ જઈએ ડા. ૨૩
 વહાણે કોઈ અધર્મી જનનું, મુખ નવ જોઈએ ન્યાળી છ;
 સાયંકાળની વેળાએ તે, રડીએ નહીં મોં વાળી ડાહ્યા. ૨૪
 પરના મુખને ચાહીને ઠરીએ, દાઝીએ દુઃખને દેખી છ;
 દયા અધીક તો દીલમાં ધરીએ, પીડાતા જન પેખી ડા. ૨૫
 પતિની સારી શેવા કરીએ, વાત કરી મન દરીએ છ;
 આજ્ઞા પામ્યા કેટે મુઠ્ઠાએ, નમસ્કાર નિત્ય કરીએ ડા. ૨૬
 નગ્ન વસ્ત્ર માગી નવ ધરીએ, અધીક કાસ નીજ અંગે છ;
 સોનાથી સદ્ગુણની શોભા, સરસ ગણી મન સંગે ડા. ૨૭
 પતિને પૂછી દાન પુન્ય તે, આનંદે કચરીએ છ;
 પતિની આજ્ઞા ઓળંગીને, અવરિત નવ આદરીએ ડા. ૨૮
 પતિ તરફનું દુઃખ હોય તો, તે કોઈને નવ ફહીએ છ;
 આપણા ભાગ્ય પ્રમાણે મુખ દુઃખ, સઘળું તેનો સહીએ ડા. ૨૯
 રીસે રંક સાસુને રગડી. ગાળ ન દીછએ ભાખી છ;
 કોઈના મુખનો વાદ ન કરીએ, નિત્યે સંતોષ રાખી ડા. ૩૦
 આપણાં સંતાનોને કોઈ પૂછે, પરમેશ્વરના કહીએ છ;
 એમાં અભિમાન નવ કરીએ, વાંકી વાટે નવ વહીએ ડા. ૩૧
 ધંધો કરતાં જે ધન મળીયું, વાપરીએ શુદ્ધ પથે છ;
 સત્પાત્રોને હેતે દીજે, કહ્યું હોય જે કંથે ડાહ્યા. ૩૨
 આંગણે આવે અબ્યાગત તો, વાંકી વાત ન વેદીએ છ;
 અભિચારી વનિતાની સાથે, વાત ન કરીએ કદીએ ડા. ૩૩
 કુળવંતીને એ શિખામણ, વ્યશન કશું નવ કરીએ છ;
 સાસરીઆમાં સાસુ સાથે, જાન બરવા સંચરીએ ડા. ૪

કોથ કરી આળકને મારી, રીસાઇ નવ રહીએ ૭;
 કોમક કુકુ આળ ચડાવે, ઘરમાં બેસી રહીએ ડાહ્યા. ૩૬
 નઠારાંના સંગને મુકીને, તેથી વેગળાં ખસીએ ૭;
 જો દીપરીઓ રીસાયો હોય તો, તાલીલેઇ નવ હસીએ ડા. ૩૭
 જાગે, જાત્રાએ, ને વિવાહે, માતા સંગે રહીએ ૭;
 મુખ જોવા મરદો દેખતાં, દરપણું હાથ ન લઇએ ડા. ૩૮
 જો પરજયો પરદેશે હોય તો, કાજળ રેખ ન સજીએ ૭;
 એ અવસરે સાસરે રહીને, હેને હરીને ભજીએ ડાહ્યા. ૩૯
 ભૂત પ્રેતને તુલજ જાણી, ભ્રમ સઘળા ને ભાગો ૭;
 મુઠ, ચોટ, ને ડાકણ જાદુ, તેથી ખીવા નવ લાગો ડા. ૪૦
 છડી ઝાડકી વીણી ઘોઠીને, પછી અન્ન વાપરીએ ૭;
 નિલ્લ લોઠને આળી કરીને, કાચી રસોઈ ન કરીએ ડા. ૪૧
 ચોકમાં ચતુરાઈથી રહીએ, રાંધતાં નવ રમીએ ૭;
 ચણીઆ વિના પચ્ચ પેહેરીને, અદાર કદી નવ ફરીએ ડા. ૪૨
 સૌચ જતાં હોઇ સંચર સાથે, ચુંપ રાખીએ વાણી ૭;
 લઈ મટીકા કર પગ ઘોમીએ, ટુચી ન પીછીએ પાણી ડા. ૪૩
 ચાર દીવસ સુધી નીજનું મુખ, દાખવીએ નહીં નરને ૭;
 ખીજી રજવંતીને નવ ચાડીએ. તજી ન જઈએ ઘરને ડા. ૪૪
 વાળાંતાં જતુ સાચવીએ, ગોળી રાખીએ ચોખી ૭;
 કનમ ચીજ એકલાં નવ ખાઈએ, પ્રાણ પોતાનો પોખી ડા. ૪૫
 રાડ ન ઘાધીએ, પદ. નીજ ઘરમાં, લડી લાંઘણ નવ ફરીએ ૭;
 સ્વામી વીગેરે જમતાં હોય તો, અસુખ નવ ઓચરીએ ડા. ૪૬.
 ગર્ભવંતી તમે ઘરમાં રહીને નીતીશાસ્ત્રને વાંચો ૭;
 રાઈ, સરશીકાં મરચું, હીંગને, ખાટું ખાઈ નવ ચાખો ડા. ૪૭

લીંપી ગુંપી નીજ મંદીરમાં, ચિત્રામણ ચીતરીએ છ;
 સારી રાખીએ સર્વ વસ્તુઓ, ભરતજ વસ્ત્રે ભરીએ ડા. ૪૮
 કોઈ બકાવે તો નવ બકીએ, બાધા ન રાખી કશીએ છ;
 અજાણું ઓસડ ન ખાઈએ, પર નરથી નવ હશીએ ડા. ૪૯
 વિધવાએ શણગાર ન સજવા, જરૂર જીવું નહીં જાને છ;
 સંસારી સુખ નહીં સંભારી, ધરવા પ્રભુને ધ્યાને ડા. ૫૦
 સાસરીઆં કે પીચરનાં, આજા માફક ચાલે છ;
 વિધવાને કાંઈ જાણુસ જોઈએ, તો મંગાવીને ચાલે ડા. ૫૧
 સદ્ગુણી હોય જે વિધવા તેણે, શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરવું છ;
 ગુરૂ વિકારે રહી તેના મુખથી, કથા કરણમાં ધરવી ડા. ૫૨
 શાસ્ત્ર સજ્જનથી સાંભળવું ને, ભગવત વારતા ભાવે છ;
 ભવસાગર તરવાને કાળે, નાથની ભક્તિ ગાવે ડાહ્યા. ૫૩
 ક્ષમા થકી તે સુખ દુઃખ સહીએ, ઈશ્વરના ગુણ ગાઈએ છ;
 ઈશ્વરનો વિશ્વાસ તણને, ધરમ તણ ન ધાઈએ ડા. ૫૪
 સદ્ગુરૂની શીખામણ સુણીએ, જે સદ્ગુણ શીખાવે છ;
 નાથાલાલ તો એટલું કહીને, કથા પૂરણ કરાવે ડાહ્યા. ૫૫

“ રજસ્વળા સ્ત્રીને પાળવાના નવ નિયમો. ”

રાગ-રામ લક્ષ્મણ વનમાં સંધાવતાં—(ઘોણ.)
 બેતી સારી શિખામણ સાંભળો, કરજો રહીયામાં તેહનો
 તોલ, સુણીને આ બોલ, પાળો ઘણા પ્રેમથી. ૧
 સ્ત્રીએ રજો દર્શન કેમ પાળવું, તે કહું છું શુણો સહુ બેન,
 જેથી પડે ચેન. પાળો ઘણા પ્રેમથી, ૨
 પ્રથમ ચાર દિવસ સુધી રજવંતી. બ્રહ્મચર્ય વ્રત, પાળે જેહ,
 સુખી રહે તેહ. પાળો ઘણા પ્રેમથી. ૩

- ગીતું દીવસે નાંદ્રા તજે તમે, તેથી નિર્મળ રહે બાળ કાય,
આળસ દૂર થાય. પાળો ઘણા પ્રેમથી. ૪
- ગીતું અંજન નેત્ર કીધા થકો, સદા અંધ રહે સંતાન,
સુણો ધરી કાન. પાળો ઘણા પ્રેમથી. ૫
- ચોથું ઘણું ઘણું રોવા થકી, દ્રષ્ટી હુંકી બાળની થાય, દુઃખી
ભવ જાય. પાળો ઘણા પ્રેમથી. ૬
- પાંચમું નેત્ર દીલે નવ ચોળવું, તેથી કોટ તણો રોગ જાય,
દીલે સુખ થાય. પાળો ઘણા પ્રેમથી. ૭
- છઠું અતિશે શબ્દો સુંણા થકી, બાળક બહેરં થાય જરૂર,
વિચારોને ઉર. પાળો ઘણા પ્રેમથી. ૮
- સાતમું ભોંય કદાપી ન ખોદવી, તેથી બાળની આળસ જાય,
દુઃખી ન થવાય. પાળો ઘણા પ્રેમથી. ૯
- આઠમું પવન અતિ નવ શેવવો, જેથી ઘેલું થાય નહીં બાળ,
જેની સુણો સાર. પાળો ઘણા પ્રેમથી. ૧૦
- નવમું મહેનત અતિશે નવ કરો, તેથી બાળ નીરોગી થાય,
પાળોને સદાય. પાળો ઘણા પ્રેમથી. ૧૧
- આ નવ નીર્યમ જે પાળશે, તે સુખી રહે સદાકાળ, કહે
હરીજાલ. પાળો ઘણા પ્રેમથી. ૧૨

સમાપ્ત.

